

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 11.

V Gorici, dne 6. junija 1907.

Tečaj III.

Vrnimo se h grudi!

Prejšnji francoski ministerski predsednik Méline je govoril pri otvoritvi mejnarodnega kmetijskega kongresa, ki se je vršil od 21. do 25. maja t. l. na Dunaju o predmetu: „vrnimo se h grudi!“ Njegova izvajanja so bila jako zanimiva in jih hočemo tudi našim čitateljem dati v posnetku. On je govoril prilično takole:

Isti uzroki, ki so odvrnili delavca od grude in so proužročili beg v mesto, proužročiti morajo radi neizogibnega nasprotnega udarca povratek. Deželani tekali so v mesta, ker se je nahajalo v tem času kmetijstvo v žalostnem položaju in je brez napredka več stoletij na revni grudi životarilo. Razun tega zmanjšala je vničujoča konkurenca novih od narave ugodnih dežel, ki so se naenkrat pojavile, ceno kmetijskim pridelkom tako, da ni mogla več zemlja preživeti svojega obdelovalca.

Opomniti bi bilo, da se je začelo ljudstvo upirati grudi, ko se je pojavila velika obrtnija. Čudeži, ki jih je ta poslednja zadnje stoletje pokazala, oslepila je ljudsko množico ter jo povlekla za seboj. Velike dnine, ki jih je obrtnija delila, tako naglo pridobljeno bogatstvo, ki ga je povsod širila, raznovrstni užitki ki jih je nadila tudi nižemu človeku, delovali so na našega kmeta kakor sanje, kakor pravljica iz „Tisoč in ena noč“. Če se pomisli nadalje, da je bila ta „cvetoča obrtnija“ obdana proti tuji konkurenci s zidom, ki se ni dal prekoračiti, a da je ubogo kmetijstvo obsojeno v nezavest, podleglo tujemu navalu,

potem lahko razumemo, kakšen je bil nagib, ki je odvedel zemeljske sužnje od ubornih koč in čemu so ti, kakor metulji, katere izvabi luč, pridrli v velika bliščeča središča, kjer se jim je zdelo, da je vse veselo in srečno. Bila je to zlata doba naše obrtnije in dokler je trajala, bilo je ljudstvo pijano in vsi resni opomini niso bili vstanu ustaviti toka, ki je odvajal ljudstvo iz našega polja.

Zlati dobi pa je morala slediti v kratkem železna doba, ki jo nastopamo. Brez dvoma prinese obrtnija, katero goni še vedno znanost in dobičkaželjnost dalje, še novih čudežev, oni pa, ki napravijo te čudeže, nimajo že zdavno od njih tistih dobičkov, kakor nekdanj. Splošna konkurenca je vse vravnala in stremi vedno bolj za tem, da bi zmanjšala obrtnijski dobiček. Število onih, ki grečo pod zlo, se vedno večja.

Življenje v velikih je vprašanje, ki se vedno težje rešuje. Prav za prav obstoji iz večnega pomankanja. Da pozabi delavec za trenutek na težave v delavnicah in tvornicah, proda se dragim in nezdravim zabavam. Od rodu do rodu se manjšajo moči, zdravlje se vedno slabša, dokler se ne pritepe bolezen v družino in potem sta minila razveseljevanje in užitek. V bolnišnici preneha zadnja domišljavost reveža, ki je zapustil domačo grudo.

Tej podobi zamoremo postaviti nasproti drugo, popolnoma drugačno. Že v trenutku, ko stopa obrtnija v železno dobo, zdi se, kakor bi prestopalo kmetijstvo v zlato dobo. Napredek v znanosti nam je pomagal, da se stroški za pridelavanje manjšajo in ob enem se večajo pridelki. Iz tega sledi, da zamore prodajati sedaj kmetijstvo nekatere pridelke bolj poceni, nego nekdanj in dobiva pri tem vendarle večji dobiček. Iz tega se razvidi, da zamore dandanes razumen in priden kmetovalec, ki se spozna v svoji stroki, računati na to, da ne bo na svojem posestvu lahko samo izhajal, marveč se bo kolikor toliko lahko tudi dobro počutil. Jaz delam izjemo samo gledé nesrečnih vinogradnikov, ki so prišli v mnogih deželah in posebno še na Francoskem v veliko bedo. Njihovi bedi so uzrok pa bolj gospodarski, politični in zakonodajni odnošaji, nego kmetijski.

Življenje na deželi se boljša, kar se tiče gmotnega stališča, vedno bolj in razlika, ki je bila nekdanj med življenjem na deželi in v mestu, se vedno manjša. Dokazal sem dovolj, kako se pripogiba tehtnica v prilog kmetijstva in v škodo obrtnije. Kar

bo pa popolnoma položaj predrugačilo, je povratak veleposestnikov h grudi in spoznanje, ki se širi v meščanstvu, da ni bilo prav, ko se je ogibalo dežele ter je iskalo v mestu dvomljivo srečo.

Tako je govoril slavni Francoz. Reči moramo, da je govoril prav. Sreča v mestu in v tvornicah je le mamljiva, pravo srečo iščimo le pri domači grudi! Zato ostanimo kmetje to, kar smo!

Št.

Ūstanavljajte mlekarne!

Na osmem mejnarodnem kmetijskem kongresu na Dunaju se je razpravljalo v živinorejskem odseku med drugim tudi o tem, kako vplivajo mlekarne na povzdigo živinoreje. Dva govornika sta bila mnenja, da so mlekarne razvoju živinoreje na poti, ker se jemlje mladi živini preveč mleka in se ne more ta tako krepko razvijati. Tudi se tam, kjer se mleko v mlekarnah drago uporablja teleta po večini prodajajo, mesto, da bi se vzgojevale. Osobito je škodljivo mlekarstvo okoli velikih mest, kjer se krave samo izmolzejo in potem prodajo mesarju. Zato sta bila ta dva govornika proti podporam za mlekarstvo. Vsi drugi govorniki, in teh je bilo lepo število, so bili nasprotnega mnenja in so s številkami dokazali, da se je živinoreja tam najbolj povzdignila, kjer se je vpeljalo mlekarstvo. Osobito so to povdarjali švicarski, češki, ogerski, štajerski, kranjski govorniki.

Na Kranjskem dobivajo sedaj za mleko več milijonov kron na leto, pred par leti pa se je dobivalo komaj par tisočakov. Ker imajo ljudje zaradi tega več denarja, zamorejo kupiti tudi umetna gnojila, s katerimi gnojijo travnike in s tem dobivajo več piče. Radi več in boljše piče se je živina po Kranjskem v zadnjih letih jako izboljšala in tudi, kakor kažejo statistični podatki, za mnogo pomnožila. Kjer je pa mnogo in lepe živine, tam je tudi dosti gnoja in kjer je dosti gnoja, tam je tudi lepo polje. Neposredno izboljšalo je mlekarstvo na Kranjskem ne

samo živinorejo, marveč tudi poljedelstvo in s tem obenem tudi gospodarsko stanje. Tako je na Kranjskem in podobno je tudi drugod, kjer so se začele vstanavljati mlekarnе. Povsod se je zboljšala živinoreja in ob enem ljudsko blagostanje.

Kaj pa pri nas? Žalibog, da smo v mlekarnstvu za nekoliko desetletij, po nekaterih krajih lahko bi rekli stoletij, nazaj, a se ne ganemo, da bi prišli do pravega spoznanja. Zato pa se nahaja tudi naša živinoreja še na nizki stopinji. Vendar vidimo tudi pri nas, da je v onih občinah, kjer imajo že mlekarnе, živinoreja mnogo boljša, nego tam kjer teh ni. Le poglejmo n. pr. na Livek, na Cerkljansko, v Volče, v Bovec, v Kobarid, v Zatomin, v okolico črniško itd, pa se o tem prepričamo

Zato snujmo, kjerkoli mogoče mlekarnе. Seveda povsod niso za mlekarnе ugodna tla. Tam, kjer nimamo niti toliko mleka, kolikor ga rabimo v družini, kakor je n. pr. v naših Brdah in v nekaterih krajih po Krasu, tam seveda niso mlekarnе na mestu. Tudi tam bodo bolj težko uspevale, kjer so kmetije preveč raztrešene in se mleko le s težavo prinaša do mlekarn. V takih krajih bi si morali pomagati kmetje na ta način, da bi mleko s pomočjo posnemalnikov posneli in samo maslo pošiljali v mlekarno. Posneto mleko dá se prav lahko vporablјati za vzgojo telet in prešičev. Seveda moramo nadomestiti odvzeto tolščo na drug način. Ravno smo čitali novo metodo za vzgojo telet s pomočjo posnetega mleka, katerega priporoča profesor dr. Hansen. Ta učenjak poskušal je nadomestiti mlečno tolščobo s pomočjo škroba, katerega pa je treba spremeniti prej s pomočjo nekega fermenta (diastosolina) v sladkor. Škrob se nahaja, kakor znano, v veliki množini v krompirju in v moki. Sladkor iz škroba služi neki izborno mesto tolšče in teleta se po njem jako lepo redijo, kakor so pokazale dosedanje enoletne skušnje. Ko snujemo mlekarnе, moramo nadalje gledati na to, ali so ljudje za mlekarnе tudi dovolj vneti. Uzrok, da je šla ta ali ona mlekarna pod zlo, leži najbolj v tem, da niso imeli ljudje za združništvo dovolj smisla. Kmetje smo žal nezaupni in preveč sebični, zato delujemo vsaki zase, mesto, da bi se družili in združeni pokazali svojo moč. Kaj ki se dalo vse doseči, ako bi bili kmetje složni! Tako pa smo reveži, kateri morajo le ubogati, mesto da bi ukazovali! Prav se nam godi, dokler smo taki. Šiba nas bo že izučila!

V naši goriški deželi bi bile mlekarne v mnogih vaseh jako na mestu. Kolikor so nam znane razmere, priporočali bi vzlasti sledečim vasem, naj bi si vstanovile mlekarne: Cesta pri sv. Križu za vshodno Vipavsko, Čepovan, Grgar, Banjšice, Bate, Lokve, Tribuša, Deskle, Kanal, Srednje, Avče, Kal, Levpa, Lom, Sv. Lucija, Št. Viška gora, Pečine, Ponikve tolminske, Podmelec, Grahovo, Hudajužna, Podbrdo in sploh na Tolminskem povsod, kjer je še nimajo. Samo nekateri nesebični možje bi se morali za stvar zavzeti, pa bi šlo. Res se morajo ti možje začetka nekoliko žrtvovati, ljudstvo pa jim bo hvaležno, ko sprevidi veliko dobroto, ki so jo mu napravili.

Ko so se ljudje v kaki vasi odločili, da vstanove mlekarno, morajo se odločiti tudi zato, kako bodo mleko uporabljali. V sedanjih časih nese še skoraj največ sirarstvo, vendar se morejo baviti s tem le one mlekarne, ki dobivajo večje množine mleka. Za izdelovanje sira, dobiti morajo izurjenega mlekarja. Bolj priprosto je izdelovanje masla s pomočjo posnemalnika in temu delu se v par dneh lahko vsakdo priuči. Izdelovanje masla priporočali bi manjšim mlekarnam, osobito tam, kjer bi kmetje radi uporabljali posneto mleko za vzgojo telet in prešičev. Vasem ob železnici bo dajala največ dobička prodaja svežega mleka v mesto.

Št.

Prešičja paša.

Da bi gonili kje prešiče na pašo, o tem se večini naših kmetov niti ne sanja. In vendar je paša osobito brejim svinjam in mladim prešičem jako prikladna. Posebno dobro vpliva paša na živali, ki rastejo in na take, katerih ne mislimo naglo debeliti. Doječe svinje, ki so telesno oslabele, se na paši v kratkem popravijo, ako se jim polaga vsak dan po dvakrat še nekoliko zdrobljenega ječmena ali zdrobljene turščice. One pa ne zadobé naglo samo prejšnje telesne moči, marveč ohranijo več let rodovitnost in skotijo vedno močne mladiče. Ko pridejo prešiči v jeseni iz paše v hlev, so jako požrešni in se hitro odebelijo, ker se je želodec na paši jako razširil. Tudi okostje je

bolj močno, pa tudi živci in sploh cela telesna oblika se zboljša. Breje svinje ostanejo lahko na paši do tedaj, ko imajo skotiti.

Paša je bolj poceni, nego krmljenje prešičev v hlevu. Pa tudi razne kužne bolezni se prikažejo na paši bolj poredkoma nego v hlevih. Kjer imajo naši ljudje dobre pašnike in redijo več prešičev, tam priporočamo naj jih pasejo. Da ne bodo mogli prešiči po senožetih riti, je najboljše, če se jim dene v nos železne kolobarčke, kakoršni se stavijo navadno bikom. Ako puččamo prešiče vedno zunaj, napraviti jim je tudi priprosto lopo, kjer se ob slabem vremenu skrijejo. Tudi moramo skrbeti, da dobe dovolj sveže vode in če le mogoče napraviti jim je tudi primerno lužo, kjer se bodo lahko kopali. Na taki paši ostanejo prešiči lahko celo poletje, seveda mora biti pašnik dobro ograjen.

Prešičjerejci na Nemškem, kjer je paša skoraj že splošna, računajo na 10 svinj $1\frac{1}{3}$ do $1\frac{1}{2}$ hektarja srednjega zemljišča za pašo. Ta pašnik razdelijo v tri oddelke, od katerih popasejo vsako toliko časa po enega. S tem se paša boljše izkoristi. Če je paša dobra, se le malo krmi ali pa nič in sicer se daje krmske dodatke (sezamove, kokosove, lanene tropine ali pogače, luculus itd.), pri slabi paši pa je treba tudi nekoliko krmiti. Doječim svinjam dodajati je krme tudi pri dobri paši.

Znamenit nemški svinjerejec pravi: Prešičja paša ima trojen namen: 1. Živali ostanejo zdrave in močne, kar je velike važnosti, če pomislimo, kako so podvrženi prešiči raznim boleznim; 2. Živci se bolj okrepijo nego v hlevu, s čimur zadobijo prešiči pravo obliko in dajo tudi lepe mladiče in 3. s pašo imamo od prešičjereje več dobičkov

Razmere na goriškem sadnem trgu.

Prošli pondeljek šla je h goriškemu županu dr. Maraniju deputacija Gor. kmet. društva in županstev iz goriške okolice obstoječa iz gg. dež. poslancev predsednika Gor. kmet. društva A. Jakončiča in župana A. Klančiča iz Podgore ter mu pojasnila ogorčenje našega ljudstva nasproti tržnim komisarjem. Obenem mu izročila sledečo spomenico:

Slavni magistrat!

Podpisana županstva v Kojškem, Podgori in Števerjanu, naveličana trpeti neznosne razmere, ki vladajo na izvoznem trgu v Gorici, vročajo slav. istemu sledečo

s p o m e n i c o.

Kmetovalci podpisanih županstev znašajo svoje pridelke, posebno še sadne, na izvozni trg v Gorico, kjer jih spravljajo v denar in si na to nakupijo v mestu potrebno za dom. — Naravno bi se zdelo, da znajo to merodajni činitelji vpoštevati in da skrbе, da se okoličane kar mogoče na trg in v mesto privablja, a ravno nasprotno se godi, t. j. našim ljudem se delajo take situosti, krivice in nepostavnosti, da jih ljudstvo ne mara več prenašati.

Neštete so pritožbe v tem oziuu, in nabrali smo toliko takega gradiva, da se zdi človeku kar neverjetno, kako more mestni magistrat dopuščati tako zlorabljanje javne moči, katero poseduje od strani svojih vslužbencev napram narodnim našim kmetovalcem V dokaz naj navedemo le nekaj izgledov iz l. 1906. in 1907:

Urša Hlede iz Števerjana štv. 91 gre s trga domov; pri mitnici jo ustavi mestni redar, pogleda v vrč od mleka in ker najde v njem nekaj grahovitih luščin, ji zapleni vrč, katerega dobi šele drugi dan, ko plača globo 5 K.

Katarini Mikluž iz Števerjana štv. 72 se zapleni 5 kg črešenj in 5 kg breskev à 20 v, ker so baje prezelenę, a jerbas dobi šele čez tri dni nazaj.

Magdaleni Komjanc iz Števerjana se zapleni 30 kg hrušk (maslenk) po 20 v iz istega uzroka.

Ani Maraž iz Števerjana štv. 95 se vrže 20 kg fig proč brez navedbe uzroka.

Katarini Trpin iz Števerjana štv. 64 se zapleni 10 kg breskev po 50 v, ker so baje prezrele; za jerbas mora čakati od 5. ure zjutraj do 9. predpoldne.

Urši Kovačič iz Števerjana štv. 94. zapleni se jerbas črešenj 22 kg à 44 vin. in 10 kg hrušk à 20 v brez navedbe uzroka; zraven mora plačati še 4 K globe.

Mariji Prinčič iz Gor. Cerovega štv. 95 se zapleni brez povoda 1½ kg masla.

Šfiligoj Mariji iz Pevme štv. 97 zaplenilo se je 8 *kg* popolnoma zrelih črešenj in tudi jerbas, katerega je dobila šele drugi dan nazaj.

Drufovki Jožefi iz Pevme zapleni se 4 *kg* črešenj z rešetom, katerega ni dobila več nazaj.

2. marca 1907 zapleni se Katarini Drufovka 2 steklenici in jajca.

11. marca 1907 je vzel tržni komisar 1 liter mleka, Ivani Dornik iz Št. Ferjana štv. 78 katerega je po naročilu neke gospe smetano na vrhu napravila; pri analizi istega je rekel, da je za nič, kaznoval 5 K ter mleko zarubil; v vrčih, kjer je bilo enako mleko brez smetane je pa rekel, da je dobro, zaplenjeno mleko je preлил v drugo steklenico.

Dekla laškega veleposestnika iz okolice prinese rešeto ribeza na trg; ko ji hoče uslužbenec to vzeti, ker je baje nezrelo, gre ona poklicat gospodarja in ko ta pride, mu reče uslužbenec: „La scusi, non sapevo, che è di Lei“ (oprostite nisem znal, da je Vaše).

Sredi sezone fig se kar naenkrat začnejo pleniti vse fige od kraja, ker je baje neki gospodič zbolel za figami, ne da bi se prej obvestilo kmetovalce.

Ni treba naštevati nadaljnih slučajev, iz katerih je ravno isto razvidno; s tem je dovolj jasno dokazano, da izrabljajo magistratni uslužbenci svojo moč v to, da šikanirajo na vse mogoče načine naše okoličane deloma iz hudobije, sebičnosti ali iz narodnega sovraštva.

Da tiči nekaj krivde tudi pri naših ljudeh, ki ne poznajo zdravstvenih predpisov, pripoznamo; ali da se to enkrat uredi in da se te škandalozne razmere odpravijo, zahtevamo:

1) da se zabiči tržnim uslužbencem sl. istega, naj ravnajo z našimi ljudmi kot omikanci, ter se jih pouči, da so oni tu za ljudstvo in ne ljudstvo radi njih;

2) da se Goriškemu kmetijskemu društvu v Gorici dopošiljajo zdravstveni in drugi tržni predpisi, da lahko obvesti o teh okoličenske posestnike;

3) da se ustanovi razsodišče obstoječe iz tržnega komisarja, 1 zastopnika c. k. kemičnega poskuševališča in 1 zastopnika Goriškega kmetijskega društva, na katero se lahko obračajo

naši posestniki v dvomljivih slučajih in katero razsodišče tudi določa, kaj naj se s zaplenjenim blagom napravi.

Dostavlja se še, da je treba razpošiljati za izvoz ne popolnoma zrelo sadje, ker v nasprotnem slučaju prehitro dozori in se pokvari. Omenjati je tudi treba, da za kvalificiranje sadja, ki se izvaža, so v prvi vrsti poklicana pristojna oblastva na trgih, kamor blago dospe in ne ona tu v Gorici, ker črešnje, ki romajo n. pr. v Petrograd, morajo biti v drugem stanju zorenja, kot one, ki gredo samo do Gradca ali še kam bliže.

Podpisana županstva zahtevajo, da se tem 3 točkam nemudoma in popolnoma ugodi, ker bodo v nasprotnem slučaju prisliljena izvajati skrajne konsekvence in si ustanoviti lasten izvozen trg.

(Slede podpisi.)

Gospod župan dr. Marani je obljubil, da se bo za stvar zavzel ter skušal razmere na trgu ublažiti. — Bodemo videli.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Škropite v drugo in tretje! — Letos zna biti peronospora huda, ker so jutranje rose precej močne. Ne moremo si kaj, da bi ne naših vinogradnikov vnovič opozorili na najbolj važno delo v vinogradih, ki se ne sme odnašati, na škropljenje. Sedaj bo čas za tretje škropljenje in vendar so nekateri posestniki, ki še prvega niso opravili. Trta nam je letos lepo pokazala, varujmo jo!

Žveplajte! — Nekateri naši vinogradniki mislijo, ker se ni pokazala zadnja leta grozдна bolezen oidium tako močno, kakor nekdanj, da ni treba več žveplati. Dobé se celo nekateri, ki pravijo, da žveplo ne koristi nič. Ne verujte tem lažiprerokom, marveč žveplajte. Radi malo žvepla in malo dela pač ne smete staviti v nevarnost vinskega prideleka. Žveplati ni treba močno, marveč zadostuje majhen puh.

Zakotni poganki ali zakotniki (baštardi) imenujejo se one mladike na trti, ki poganjajo na letošnjem mladju poleg očesa,

međ listom in mladiko. Ti poganki, ki se začnejo razvijati meseca junija, jemljejo trti mnogo moči, zato jih je treba obirati, dokler so še mladi. Glavna mladika se bo mnogo bolj krepko razvila, ako te poganke čistimo. Če so pa poganki že močni in trdi, ne smemo jih odstraniti, ker odstranimo ž njimi tudi mnogo trtne moči. Pomniti je, da popolnoma razvit in dorastel list nabira redilne snovi, mlad list pa jih uporablja. Poganke moramo torej odstraniti dokler so še mladi, kajti le s tem zabranimo nepotrebno zapravljanje redilnih snovi. Ako je peronospora ali toča vničila trtni list pri zakotniku, ne smemo tega koj pri mladiki odstraniti, marveč šele nad drugim peresom. To velja tudi tedaj, če se bojimo, da bi oko pognalo, ako bi zakotnik odtrgali.

Prikrajšanje mladja na trti. Nekateri naši vinogradniki imajo slabo navado, da prikrajšajo ono mladje na trti, ki se nahaja na napenjalcu, koj za prvim ali drugim členom nad grozdom. To je napačno, ker nima potem trta dovolj listja, da bi zamogla dobivati za grozdje potrebne redilne snovi. Pomniti je: mladike na napenjalcih prikrajšati je šele nad tretjim ali še boljše nad četrtim listom, ki se nahaja zgoraj najvišega grozda.

Kan ali cvet na vinu so majhne glivice, ki se jako naglo razvijajo. Za svoj razvoj pa potrebujejo zraka. Zato vidimo, da se nahaja kan vedno le na vrhu vina, tam, kjer se stika površina vina s zrakom. Ako zapodimo zrak popolnoma iz vinske posode s tem, da sod napolnimo z vinom, pa se ne bo kan več razvijal. Da ne bo vino cvetno, zamoremo si tudi na drug način pomagati. Najboljši način je ta, da denemo v sod, ki ni popolnoma napolnjen, nekoliko dobrega olja. Olje je, kakor znano, lažje od vina, zato plava na površini. S tem pa zabrani zraku do vina in kan se ne more napravljati. Kan zamorimo lahko tudi s tem, da zažgemo v sodu nekoliko žvepla. Žvepleni dim vgonobi kan. Seveda se bo kan za nekoliko časa, ko žvepleni dim izgine, lahko vnovič razvil. Preveč se ne sme vina žveplati, ker bi bolela pivce po žveplenem dimu (žvepleni so-kislini) glava. Najboljše sredstvo proti kanu je, da pretočimo vino, ko začnemo piti, v manjšo posodo in v steklenice. Kan škoduje vinu s tem, da napravlja iz alkohola ogljenčevo kislino in vodo, toraj vino šibi. Cvetno vino izgubi tudi mnogo aroma in ni tako prijetno, kakor ono, ki nima te bolezni.

Še nekoliko o boju proti malemu pedicu. — Na sploh se sedaj pripoznava, da so najboljše sredstvo proti malemu pedicu, ki dela po črešnjah in drugem sadnem drevju škodo, s kako lepljivo tvarino namazani kolobarji, ki so se o pravem času (to je od oktobra dalje) pritrdili na deblo poškodovanega drevja. Na ta način se zamore vloviti in vničiti veliko število metuljev samic malega pedica in s tem zmanjšati nadaljno pomnoževanje. V ta namen rabljena tvarina, ki je dala do sedaj najboljše uspehe, osobito radi dolgo trajajoče lepljivosti, je dobro znano lepilo iz tvornice Pifropfe v Ustju, katero je prodajalo Goriško kmetijsko društvo in se imenuje petrina.

Uporaba tega lepila se je vedno bolj večala, kar daje najboljši dokaz o njegovem učinku. Prošlo leto se je po petrini tako močno popraševalo, da ni mogla tvornica o pravem času pripraviti naročene množine in zato so ostali mnogi kmetovalci brez lepila. Ker so hoteli mnogi sadjarji svoje drevje vendar le varovati s kolobarji, namazali so te z navadnim kolomazom v mnenju, da zamore ta nadomestiti petrino. Kolomaz na kolobarjih pa se je hitro posušil in metulji so ga prekoračili ne-kaznovani ter so prišli na drevo, kjer so dovršili od narave jim določeni čin. Uspeh je bil popolnoma ničev in stroški in izguba časa brez koristi.

Kmetovalcem priporočamo toraj, naj ne rabijo podobnih popolnoma brezuspešnih nadomestkov in naj se za časa prijavi-
vijo za naročbo gori imenovanega lepila, ki v resnici vstreza namenu.

Fr. Gvozdenovič:

Proti gosenicam. — Letošnje leto je pravo goseničino in črvino leto. Toliko je te zalege, da so sadovnjaki in tudi hrastovi gozdovi ponekod popolnoma razjedeni. Proti ti golazni bi se moralo vsekakor kaj storiti. V prvi vrsti bi bilo treba ptiče bolj čuvati. Žal, da se pri nas strašansko mnogo koristnih ptičev polovi in pomori. Nekateri otroci po deželi ne delajo nič drugega, kakor da iščejo po šumah gnezda. Šole in županstva bi morala tu bolj strogo nastopati in s kaznijo zabraniti tako škodljivo delovanje. Tudi stariši ne bi smeli svojim otrokom vsega dovoliti; če jim dajo primerno delo, se ne bodo mogli otroci potepati. Razun s čuvanjem ptičev, skrbeti bi se moralo, da se nekoliko zatre škodljivo golazen z boljšim oskrbovanjem sadnega drevja. Vzlasti v jeseni bi se moralo sadno drevje

očistiti in pobeliti. S tem bi se zamorilo mnogo goseničnih jajčic in drevo ne bi spomladi toliko trpelo. Kjer je napravil pedic ali mera mnogo škode, tam je treba nastavljati v jeseni lepljive kolobarje. Ako napravimo dve ali tri leta v polni meri svojo dolžnost, iztrebimo tega poslednjega škodljivca lahko popolnoma iz svojega zemljišča.

Detelja meteljka v sadovnjakih. Kakor znano poganja meteljka ali lucerna jako globoko svoje korenine in zato izsesava iz spodnjih zemeljskih plasti potrebne redilne snovi. Tudi potrebno vlago zamore zajemati iz globočine. Radi tega vidimo, da prenaša meteljka lažej sušo, nego kaka druga vrsta detelje. Ravno iz teh uzrokov pa je meteljka v sadovnjakih škodljiva. S svojimi koreninami krade namreč sadnemu drevju iz spodnje zemlje redilne snovi in vlago in zato sadno drevje na deteljiščih opeša. Kdor hoče imeti toraj lepo sadno drevje, ne sme sejati blizu njega detelje meteljke. Najbolj bo vspevalo sadno drevje v orani ali okopani zemlji, če pa ne moremo zemlje pod njim obde ovati, posejmo pod drevje travo ali plazečo belo deteljo. Trava in ta detelja poganjata samo pri vrhu korenine, zato ne napravljata drevju tako hude škode, kakor jo napravljajo rastline z globokimi koreninami.

Sušenje sena in detelje. — Dokler traja lepo in vroče vreme je sušenje sena in detelje pač lahko delo. Ne pa tako, ako nastopi dež. Dokler je trava še sveža, ne škodi ji, če leži pokošena na dežju, na pol posušeno seno pa se lahko v mokroti popolnoma pokvari. Ako pustimo tako seno razgrnjeno, izpere voda mnogo redilnih snovi, aroma in barve, če pa denemo na pol suho seno v kopo, se lahko vname in splesna. Plesnivo seno je skoraj nerabno. Sušenje sena in detelje v mokrem vremenu si jako olajšamo, ako napravimo na travniku ali deteljišču kozle ali kozolce. Priprost kozolec si lahko v nekaj minutah napravimo na ta način, da zabijemo v zemljo po vrsti 2 do 3 metre dolge stebriče ali močne kole in sicer po 2 metra narazen. Na te stebre pripnemo v več vrstah žico ali pa privežemo na nje prekle. Dobro je končna stebra podpreti, da jih teža trave ali detelje ne prevrže. Kot končni steber služi lahko tudi kako drevo. Ko smo napeli spodnjo žico, je najboljšje, da jo koj obložimo s travo in šele potem nategnemo za kakega pol metra bolj visoko drugo žico. Dolgost

takih kozolcev se ravna po množini trave. Deteljo je najboljše vselej sušiti v kozolcih, ker se izgubi s preobračanjem preveč deteljinega listja. Na kozolce je deti deteljo, ko se je na pol posušila.

Ravnanje z mlekom do uporabe. 1. Skrbi za dober zrak v hlevu. 2. Hlev naj bo vedno snašen. 3. Ne dajaj živini pokvarjene piče. 4. Podlagaj mnogo a vedno nepokvarjene stelje. 5. Piče ne hrani v hlevu ali na vlažnih krajih. 6. Krave vsak dan očisti. 7. Bolne krave molzi na zadnje a mleka teh krav ne dajaj v mlekarno. 8. Osobje v hlevu naj bo zdravo in čisto oblečeno. 9. Pred molžo omi si roke. 10. Pomolzi čisto! S čisto molžo se vime razširi in krava daje več mleka; na zadnje namolženo mleko je najbolj tolsto. 11. Mleka ne prelivaj v hlevu, marveč v zračnem prostoru. 12. Po molži mleko koj precedi skozi sitce ali čisto tkanino. 13. Koj po precejanju ohladi mleko in shrani ga do prevažanja v zračnih in hladnih prostorih (ne v zaduhlih kletih ali zaduhlih sobah.) 14. Dokler ni mleko popolnoma ohlajeno, ne mešaj jutranjega ali večernega mleka. 15. Do prevažanja naj bodo vrči odprti in naj se pogrnejo samo s kako mrežo. 16. Mleko prevažaj samo v dobro očiščenih prezračenih in nezrjavelih vrčih. 17. Vedno skrbi za snažno mlečno pripravo. Golide in vrče je koj po odrabi znotraj in zunaj orbitati z vročo sodino raztopino ali z vapnenim beležem in potem z gorko vodo dobro oprati. Očiščeno posodo ocediti je na zračnem kraju, kjer se ne razvija kak duh, ker bi se vrči lahko navlekli neprijetnega duha. Do uporabe je pustiti posodo odprto. 18. Mlečna posoda naj se rabi le za mleko in ne za prenašanje vode ali kaj podobnega.

Protí polžem se priporoča cesarski tulipan (*Frittilaria imperialis*). Polži to rastlino, ki cvete jako lepo, prav radi glodajo, ker je pa strupena, po nji poginejo. Rastlino je razrezati na majhne koščke ter jo potrositi tje, kjer delajo slinarji škodo.

Race se na onih kmetijah, ki imajo poleg hiše vrt ali travnik, prav dobro izplačajo. One poberejo po vrtu vse polže in tudi gliste jim pridejo prav. Razun tega se živijo od kebrov, metuljev, gosenic in drugih žuželk. Vrtnih rastlin navadno ne žrejo, ako niso ravno posebno lačne. Našim posestnikom priporočamo to kurje pleme prav od srca. Posebno se še izplača reja rac tam, kjer je blizu voda.

Odpale češpe je večkrat pobirati in polagati prešičem, da se zamori v njih črva češpove grizlice. Predno se začne pa sadje pobirati, treba je drevo še enkrat dobro stresti, da odpade navrtano sadje mesto jutri že danes na tla.

POROČILA.

Trta razvija se letos po Goriškem jako bujno. Tam, kjer niso trpele trte prošlo leto od peronospore, videti je krasen zarod. Osebito cepljene trte kažejo lepo. Ker je vreme zadnji čas nekoliko bolj vlažno, je nevarno, da bo letos hujša peronospora, zato svarimo naše vinogradnike, naj pridno škropijo. Kdor ni še škropil v drugo, naj čim prej opravi to delo.

Sadna letina na Goriškem bo manjša, nego se je s prva mislilo. Ponekod ne bo skoraj nič sadja. Črešnje cepljence so se letos slabo sponesle. V Šmartnem v Brdah odpal je neki večji del tega sadu še pred časom. Okoli Tomaja na Krasu imajo letos strašansko mnogo gosenic. Nekatera drevesa so skoraj gola. Iz posameznih krajev v Gorah, kakor n. pr. iz Pečin poročajo, da bo letos tam mnogo sadja. V neposredni goriški okolici bo približno polovico letine. Edino breskve so dobro obrodile.

Goriška eksportna zadruga za zelenjavo pričela bo letos samo s prodajo krompirja. V ta namen obrnila se je na razne trgovce, katerim bo dajala blago po cenah, ki se določijo od časa do časa. Zadrugniki se opozarjajo, da ne smejo prodajati brez dovoljenja zadruga nikomur krompirja. Gledé prodaje druge zelenjave imajo prosto roko.

Iz Kanala nam poročajo, da ne bo v visokih legah nič sadja. Jablani so neki skoraj goli. Samo zlata parmena je ohranila svoje listje, vendar sadja ne bo niti na tem drevju, ker ni nič cvelo. V dolini ostalo je na drevju več sadja. Trta kaže tudi na Kanalskem dobro, sena pa bo jako malo.

Iz Brji pri Rihenbergu. — Letos so nam vničili črvi skoraj vse sadje. Sadno drevje je malone golo. Tudi hrastove šume so močno razjedene. Zarod na trti je lep in poljščina kaže do

sedaj tudi dobro. Travniki so nekoliko zaostali, upa pa se, da dohiti trava po zadnjem dežju, kar je zaostala.

Iz Škrbine na Krasu nam poročajo, da je po travnikih še vedno suho in tudi zadnji dež ni zmočil dovolj. Umetna gnojila, ki so se po zimi trosila, niso letos nič izdala, kar je pač suhota kriva. Letos bo še večje pomanjkanje sena, kot je bilo prošli dve leti. Trta kaže lepo.

Iz Boršta pri Trstu se nam poroča: Vinska letina kaže pri nas prav dobro; trte bujno rastejo in zaroda je prav dosti, samo burja je napravila nekoliko škode na sv. Rešnjega Telesa dan. Sadje: breskev je prav dosti, hrušk, češp, češenj, marelic prav malo. Sena bode jako malo, po nekaterih krajih na polovico od lani.

Kostelec pri Dolini (Istra). Z veselim srcem Vam poročam, da kaže pri nas letina na polju in na travnikih prav dobro. Posebno zarod na trtah je lep, vendar kažejo stare trte, kolikor jih je še, boljše nego požlahtnjene na ameriški podlagi. Kar se tiče sadnega pridelka bo prav slab. Drevje je cvelo malo, a še to kar je, se ni zaplodilo, marveč odpalo. Sadja ne bo zato skoraj nič.

Podružnicam Gor. kmet. društva se javlja, da jim to društvo razne stroške, ki jih imajo z dopisovanjem, povrne, ako predložijo račune.

Gumijeve trakce za trtno cepljenje ima Gor. kmet. društvo še vedno ..a razpolago vsakomur, ki se za nje oglasi. Kakor so se izrazili razni vinogradniki, ki so trakce poskušali, so letos trakci od Gor. kmet. društva jako trpežni. Cena je 24 K za *kg*.

Vinogradi okoli Dunaja kažejo letos jako slabo. Skoraj polovico onih trt, ki gledajo iz zemlje, je pozeblo. Nekateri so umrle popolnoma, druge pa poganjajo iz zemlje. Pogled na te vinograde je jako žalosten. Letina bo letos prav pičila. Ta slučaj bi mi prav lahko izkoristili ter skušali prihodnje leto spraviti tudi svojo kapljico v one kraje.

Osmi mejnarodni kmetijski kongres, ki se je vršil prošle dni na Dunaju, sponesel se je jako veličastno. Vdeležilo se ga je nad 2200 oseb skoraj iz vseh večih držav sveta. Na njem

smo videli Amerikance, Kineze, Japonce, Ruse, Francoze, Angleže, Dance itd itd. Kongres je otvoril predsednik knez Karl Auersperg. Nato je govoril nekdanji francoski kmetijski minister in ministerski predsednik Méline o predmetu: vrnimo se h grudi, potem profesor Schullern o mejnarodnem posredovanju glede delavcev in velepos. Strakosch o asimilatoričnem uspehu pri kulturnih rastlinah. Popoldne so se konstituirali razni odseki, kateri so naslednje dni zborovali. O delovanju raznih odsekov izide posebno poročilo. O nekaterih sklepih, ki se tičejo naših razmer, bodemo še poročali. Prihodnji mejnarodni kmetijski kongres bo v Berolinu. S kongresom bili so združeni tudi razni izleti, kakor n. pr. v Klosterneuburg, Korneuburg, na Moravsko, Češko, Tirolsko, Štajersko, Kranjsko. V Trst in na Kras (v Lipico) so prišli gozdarji, ki so si ogledali tamošnje pogozdovanje.

Največi vinograd na svetu je portugalski Poceirao, ki meri 4000 hektarjev (2 uri hodo podolgič in 1 uro hoda povprek). Ta vinograd obdeluje 600 rodbin.

Imenovanje. — Gosp. Anton Podgornik, absolvent visoke kmetijske šole na Dunaju, naš rojak iz Čepovana, imenovan je pristavom na slov. kmet. šoli v Gorici. Čestitamo!

